

2021–2030 M. INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS PLĖTROS PROGRAMOS PAGRINDIMAS

Plėtros programos valdytojas Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija

PLĖTROS PROGRAMOS PASKIRTIS**NPP 1.9 uždavinys „Skatinti intelektinės nuosavybės kūrimą ir naudojimą“****1 problema: Nepakankamas aktyvumas kuriant intelektinę nuosavybę**

Ekonominė intelektinės nuosavybės (toliau - IN) reiškinio sudėtinė dalis – daugkartinio išimtinių intelektinės veiklos rezultatų naudojimo galimybė. Būtent ši savybė ir leidžia IN vertinti kaip vieną pagrindinių tiek atskirų įmonių, tiek ir valstybių ekonominio išsivystymo veiksmų. Pagrindinis vystymosi šaltinis – inovacijos, t. y. praktinis naujų žinių visose veiklos srityse, kartu ir valdymo sistemoje, realizavimas. Inovacijos dažniausiai yra ne kas kita, kaip praktikoje naudojami IN objektai. Taigi, šalies ekonomikoje IN yra inovacinių procesų dalis ir nuo to, kaip organizuoti šie procesai, priklauso IN ekonominė reikšmė.

IN apsaugos lygis valstybėje yra vertinamas *Global Innovation Index*¹, *Bloomberg Innovation Index*², *European Innovation Scoreboard*³).

Europos patentų organizacijos (EPO) ir Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (ESINT) duomenimis, Europos Sąjungoje ekonomikos sektoriai, kuriuose intensyviai naudojamos IN teisės, tokios kaip išradimų patentai, prekių ženklai, dizainai, autorių ir gretutinės teisės, sukuria 45 proc. Bendrojo vidaus produkto (toliau - BVP). Šiuose sektoriuose vidutiniškai sukurta 29 proc. visų darbo vietų. Be to, ekonomikos sektoriuose, intensyviai naudojančiuose IN teises, mokami vidutiniškai 47 proc. didesni darbuotojų atlyginimai, o sektoriuose, kuriuose intensyviai naudojami patentai, - net 72 proc. didesni atlyginimai⁴. Taigi, intensyvus IN naudojimas skatina ekonominę plėtrą.

¹https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/index.html

²<https://www.bloombergquint.com/global-economics/germany-nearly-catches-korea-as-innovation-champ-u-s-rebounds>

³https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en

⁴<https://www.epo.org/news-events/news/2019/20190925.html>; <https://euipo.europa.eu/ohimportal/lt/news/-/action/view/5331625>.

Europos Sąjungos Tarybos išvadose „ES pramonės politikos strategija: vizija laikotarpiui iki 2030 m.“ nurodyta, kad gerai veikiantis ir efektyvus IN teisių režimas yra svarbi nuoseklaus augimo ir plėtros sąlyga⁵.

2019 m. ESINT atliktos studijos apie IN naudojimą pramonėje ir įtaką ekonomikai⁶ duomenimis, Lietuvoje⁷ IN tiesiogiai naudojantis verslas sukuria 30,6 proc. darbo vietų ir tai sukuria 43 proc. Lietuvos BVP.

Be to, Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (toliau - PINO) ekspertų pateiktose išvadose ir rekomendacijose (*angl. Recommendations on issues that may be considered in developing an intellectual property strategy for Lithuania*)⁸ konstatuojama, kad būtina toliau stiprinti Lietuvos IN sistemą ir jos elementus, pavyzdžiui, IN apsaugos funkcijos fragmentuotos skirtingose valstybės institucijose, nėra adekvačių žmogiškųjų išteklių IN srityje, trūksta finansinių priemonių, Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) paramos sistema fragmentuota į daug programų ir instrumentų ir pan. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau - EBPO) išvadose bei rekomendacijose⁹ konstatuojama, kad nors IN teisių teisinio reguliavimo sistema Lietuvoje atitinka tarptautinius standartus, tačiau išlieka teisių gynimo trūkumai, nepakankamas IN teisių gynimo lygis.

Sprežtinios problemos priežastys (prioriteto tvarka):

1. Nedidelis Lietuvos subjektų inovatyvumas

⁵ <https://www.consilium.europa.eu/media/38789/22-euco-final-conclusions-en.pdf>

⁶ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPContributionStudy/IPR-intensive_industries_and_economicin_EU/WEB_IPR_intensive_Report_2019.pdf

⁷ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPContributionStudy/IPR-intensive_industries_and_economicin_EU/infographics/Lithuania_lt.pdf

⁸ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>.

⁹ Žr. angl. OECD *Market Openness Review of Lithuania* [TAD/TC/ACS(2015)4].

Pasaulio ekonomikos forumo 2019 m. Pasaulinėje konkurencingumo ataskaitoje (*Global Competitiveness Report*)¹⁰ Lietuva pagal inovacinių pajėgumų rodiklį yra 42 vietoje, pagal IN apsaugos rodiklį – 52 vietoje (bendrai Lietuvai yra skirta 39 vieta).

Pagal Pasaulinį inovacijų indeksą (*Global Innovation Index, WIPO*)¹¹ 2020 m. Lietuva užima 40 vietą (2019 m. – 38 vietą). Kaip didžiausi Lietuvos trūkumai įvardijami viešo ir privataus sektorių partnerystės vystymosi būklė (92/131), privataus sektoriaus patiriami finansavimo sunkumai (80/131), taip pat rinkos dalyviams reikalingų žinių trūkumas ir įsisavinimas (85/131), verslo skiriamos išlaidos intelektinei nuosavybei (91/131).

1.1. Žemo technologinio išsivystymo gamybos struktūra ir nedidelis aukštųjų technologijų eksportas (*sprendžiama NPP 1 strateginio tikslo Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos programomis (toliau – EIM)*)

EIM duomenimis, Europos Sąjungos (toliau - ES) 2013-2017 m. vidurkis yra 110 patentų paraiškų milijonui gyventojų, o Lietuvoje vos 10 tarptautinių patentų paraiškų milijonui gyventojų. 2016 m. inovacinę veiklą vykdančių įmonių skaičius siekė 46,6 %, tačiau 2018 m. sumažėjo ir siekė 45 %. Investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą (MTEP) nesiekia ES vidurkio ir vis dar labai priklauso nuo ES struktūrinių ir investicijų (ESI) fondų. 2017 m. visos MTEP investicijos sudarė tik 0,9 % BVP, palyginti su 2,1 % ES vidurkiu, ir gerokai atsiliko nuo 2020 m. pasiektino 1,9 % tikslo. Didžiąją MTEP investicijų dalį, 0,6 % BVP, sudarė viešosios investicijos, daugiausia finansuojamos iš ES lėšų. Privačiosios MTEP investicijos pasiekė tik 0,3 % BVP, tai yra penktadalis ES vidurkio ir vienas iš mažiausių privačiųjų investicijų ES lygio rodiklių. 2017 m. Lietuvoje veikė 380 startuolių, 2018 m. jau 520, o 2019 m. jau net 940 startuolių, tačiau investicijų į tarptautiniu mastu konkurencingus technologinius startuolius vis dar trūksta. Išliekantys iššūkiai: investavimo kultūros skatinimas ir investicinių fondų bei mentorystės ir akseleravimo programų, prieinamumas idėjos ir ankstyvosiose verslo vystymo fazėse. Lietuvos pramonės technologinio pasirengimo lygis taip pat yra žemas – dominuoja mažo ir vidutinio technologinio išsivystymo įmonės, pramonė orientuota į naudotų gamybos įrenginių ir pigios darbo jėgos pasitelkimą, žemas gamybos procesų skaitmeninimo lygis, vyrauja žemesnės pridėtinės vertės užsakomoji gamyba. ES vienos darbo vietos sukuriama vertės vidurkis yra 62 000 eurų per metus, t. y. daugiau nei 3 kartus didesnis nei Lietuvos gamybos sektoriaus. Vokietijoje šis rodiklis siekia 73 600 eurų per metus (Lietuvoje 19 100 Eur). Lietuvos gamybos struktūroje dominuojančios vidutinio-žemo technologinio išsivystymo gamybos įmonės sukuria apytiksliai $\frac{3}{4}$ visos Lietuvos gamybos produkcijos, pardavimo pajamų ir pridėtinės vertės. 85 proc. visų Lietuvos gamybinio sektoriaus darbuotojų dirba žemo ir žemo-vidutinio technologinio išsivystymo

¹⁰ http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

¹¹ https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf

gamybos įmonėse (*Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodis 2019-2030 m., 2019*). Lietuvos pramonėje taip pat naudojamos netausojančios technologijos, o eksporte vyrauja žemos pridėtinės vertės segmentai. Anot Europos Komisijos (EK), Lietuvos vidutinio ir aukšto technologinio išsivystymo produktų dalis nuo viso eksporto yra mažiausia ES. Lietuvos gamyba išlieka labai priklausoma nuo žemesnės pridėtinės vertės užsakomųjų gamybos paslaugų. Lietuvos pramonė pagal integraciją į ES produktų vertės kūrimo grandines yra tik 26 vietoje, kai tuo tarpu Estijos – 1, Lenkijos – 3, o Latvijos – 11¹².

Aukštųjų (Hi-tech) ir aukštesniųjų (medium Hi-tech) technologijų produktų ir daug žinių reikalaujančių paslaugų eksporte dalis yra maža¹³. Nedidelis aktyvumas siekiant teisinės apsaugos užsienyje tiesiogiai atspindi nedidelį Lietuvos verslo aktyvumą, komercializuojant IN objektus užsienio rinkose (tiesiogiai arba su užsienio investuotojų/partnerių pagalba).

1.2. Nepakankamas verslo subjektų informuotumas apie intelektinės nuosavybės apsaugos galimybes

Valstybinio patentų biuro (VPB) užsakymu 2018 m. atlikto Pramoninės nuosavybės apsaugos galimybių žinomumo sociologinio tyrimo duomenimis, tik 33 proc. apklaustų verslo subjektų žino išradimų, prekių ženklų ir dizaino apsaugos galimybes. 45 proc. respondentų nurodė esantys girdėję apie tokias galimybes, tačiau nežino konkrečių priemonių. Atitinkamai 21 proc. apklaustųjų nurodė negirdėję apie pramoninės nuosavybės apsaugos galimybes. Vertinant šiuos duomenis retrospektyviai (2010 – 2018 m. duomenys), pažymėtina, kad verslo subjektų, žinančių apie apsaugos galimybes arba apie tai girdėjusių, skaičius stabiliai auga. Nežinančiųjų skaičius, lyginant su 2010 m., sumažėjo daugiau nei perpus (nuo 49 procentų 2010 m. iki 21 procento 2018 m.), tačiau ši sritis - švietimas ir žinių apie galimybes didinimas, išlieka prioritetine.

Pramoninės nuosavybės objektų savininkai, ypač pavieniai fiziniai asmenys, patentuojantys išradimus ar registruojantys kitus objektus savo vardu, ne visuomet suvokia, kad objekto registravimo faktas automatiškai nesuteikia garantijų, jog jo teisės nebus pažeistos arba jas apgins valstybės institucijos. Taip pat kai kurie pareiškėjai tikisi didesnės valstybės pagalbos ginant registruotus pramoninės nuosavybės objektus, todėl esant pažeidimui yra linkę jį spręsti ne civiline tvarka, o kreipdamiesi į ikiteisminio tyrimo institucijas.

¹² Šaltinis – NPP 1.4 uždavinio problemų priežastys (EIM)

¹³ Šaltinis – NPP 1.10 uždavinio problemų priežastys (EIM)

Taip pat pareiškėjai ne visuomet suvokia pareikštinės IN registravimo sistemos ypatumus; šios sistemos privalumas yra tas, kad sukurtą IN objektą galima greitai ir nebrangiai užregistruoti. Tačiau esant tokiai sistemai nėra vertinama IN objekto naujumas, galimas konfliktas su trečiųjų asmenų teisėmis, tai paliekama konkretaus ginčo atvejams. Pareikštinė sistema prekių ženkams yra plačiai paplitusi ir pagrįsta tarptautiniais tyrimais¹⁴.

Lietuvos Respublikoje pramoninės nuosavybės apsaugos klausimais konsultuoja, visų pirma, patentiniai patikėtiniai, veikiantys pagal Lietuvos Respublikos patentinių patikėtinių įstatymą. Šiuo metu Lietuvoje veikia 50 patentinių patikėtinių¹⁵, kurie turi teisę konsultuoti patentų, prekių ženklų, dizaino registravimo ir apsaugos klausimais. Į rinką per metus ateina vos keletas naujų patentinių patikėtinių, todėl jų skaičius iš esmės neauga. Tai sąlygoja ir maža Lietuvos rinka, kurioje nėra itin aktyviai registruojami pramoninės nuosavybės objektai, ir tai, kad pramoninės nuosavybės apsaugos sritis dėl to yra siaura ir nėra patrauklu joje specializuotis.

Taip pat Lietuvos rinkoje trūksta kvalifikuotų konsultantų – inovacijų vadybininkų, kurie padėtų identifikuoti IN produktus, juos įvertinti ir nustatyti efektyviausius jų panaudojimo būdus. Šią problemą bandoma spręsti, pvz., teikiant finansavimą kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimui¹⁶.

Tikėtina, kad nedidelis patentų skaičius iš Lietuvos iš dalies susijęs su tuo, kad verslas neturi pakankamai žinių ir kompetencijos dėl intelektinės nuosavybės vaidmens ir jos teikiamų galimybių versle. Lietuvoje nėra atpažįstama IN mokymo nauda ir poreikis¹⁷. Tokią prielaidą sustiprina ir apibendrinti verslo žinojimo apie pramoninės nuosavybės apsaugos galimybes lygio įvertinimo rezultatai, taip pat duomenys apie Lietuvos subjektų informuotumą apie IN¹⁸.

¹⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5f878564-9b8d-4624-ba68-72531215967e>

¹⁵ <http://www.patentiniapatiketiniai.lt/nariai/>

¹⁶ https://www.esinvesticijos.lt/lt/finansavimas/patvirtintos_priemones/kompetencijos-centru-ir-inovaciju-ir-technologiju-perdavimo-centru-veiklos-skatinimas

¹⁷ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>

¹⁸ <https://euiipo.europa.eu/tunnel->

web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPPerceptionStudy/infographics/IP_perception_infographics_en.pdf

ESINT 2019 m. atlikto tyrimo duomenimis tik 7,5 proc. mažų ir vidutinių įmonių (MVI), turinčių ES prekių ženklus, suteikė licencijas naudotis jais tretiesiems asmenims (2013-2017 m. laikotarpiu). Vidutinė metinė pajamų, gautų už ES prekių ženklo licencijavimą, suma – beveik 65 000 Eur įmonei, kas sudaro 5,7 proc. vidutinės ES MVI apyvartos¹⁹.

Žemas informuotumo lygis yra susijęs ir su nedideliu komerciniu aktyvumu. Lietuvoje IN licencijavimo praktika nėra gausi, santykinai nedidelį subjektų aktyvumą apsaugant intelektinės nuosavybės objektus sąlygoja ir nepakankamas šių objektų vertės bei kuriamos pridėtinės naudos suvokimas, dažnai objekto apsauga vertinama kaip formalus procesas, o ne kaip nematerialaus turto įgijimas, apsauga ir apskaita. IN objektų licencijavimas bei pardavimas nėra aktyviai naudojamos priemonės, trūksta kompetencijos nustatant objekto vertę rinkoje.

1.3. Nepakankamas mokslo institucijų intelektualio potencialo panaudojimas bei verslo ir mokslo bendradarbiavimas

Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) Lietuvos inovacijų ekosistemos apžvalgoje (2020)²⁰ teigiama, kad efektyviai veikianti ekosistema leidžia sukurti vertę, kurios vienas pats ekosistemos dalyvis nesukurtų, t. y. ekosistemos dalyvių tarpusavio ryšiai būtini didesnei pridėtinei vertei kurti. Inovacijų ekosistemai priklauso kiekvienas dalyvis, prisidėjęs prie inovacijų ciklo, t. y. vienaip ar kitaip darantis įtaką inovacijų procesui nuo idėjos iki naujo produkto rinkoje. Apžvalgoje vadovaujamosi žinių trikampio koncepcija, kur ryšiai tarp aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir technologijų, verslo užtikrina inovacijų ekosistemos gyvybingumą.

Inovacijomis grįstam augimui užtikrinti reikalinga inovacijų kultūros sklaida, taip pat verslumo ir kūrybiškumo ugdymas, kritinis mąstymas, rinkos aktualijas ir poreikius atitinkantys įgūdžiai ir žinios. Taigi, mokslo institucijų vaidmuo inovacijų ekosistemoje ypač svarbus, todėl valstybės, o kartu ir pačių mokslo ir studijų institucijų (MSI) dėmesys turėtų būti skiriamas inovacijų kūrimo potencialo skatinimui.

PINO savo atliktame tyrime konstatavo, kad yra disbalansas tarp tyrimų pasiūlos ir paklausos pramonėje; universitetų žinių perdavimo centrai nėra patyrę dirbti su verslu ir juos reikia stiprinti²¹.

MOSTA²² atliktas tyrimas atskleidė, kad verslo ir mokslo bendradarbiavimo mastai nėra dideli. Dažniausiai bendradarbiavimas baigiasi idėjų formavimo lygmenyje (1-2 technologinės parengties skalės lygmenyse) ir nėra sukuriamas produkto prototipas. Bendros mokslo ir verslo publikacijos Lietuvoje

¹⁹ <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/news/-/action/view/5502163?platform=hootsuite>

²⁰ https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/inovaciju-politika/2020-03-13_Inovaciju_apzvalga.pdf

²¹ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>

²² Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų biūklės apžvalga, MOSTA 2018

sudaro tik 1,12 proc. visų publikacijų ir yra vienos mažiausių ES (2017 m.). Ribojančio efekto poveikį signalizuoja mažos didelės pridėtinės vertės produktų (MTEP rezultatais grįstų inovacijų ir MTEP paslaugų) eksporto apimtys. Lietuvos aukštųjų technologijų produktų eksportas sudaro tik 5-8 proc. viso eksporto (tai vienas iš žemiausių rodiklių ES).

Lietuvos mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis yra gana žemas, nes mokslo ir tyrimų infrastruktūra yra fragmentuota, o tai lemia sudėtingus žinių ir technologijų perdavimo procesus ir iš dalies prastus įmonių inovatyvumo rodiklius. Lietuvos inovacijų ekosistema sustiprėtų efektyviai sutelkus mokslinius pajėgumus ir tikslingai nukreipus juos į pažangių ekonominių sektorių inovacijų iššūkių sprendimą. Tokie sektoriai kaip finansinių technologijų, gyvybės mokslų, informacijos ir ryšių technologijų (IRT), inžinerinės pramonės, globalių verslo paslaugų turi potencialo kelti ekonomikos pažangumą ir inovatyvumą. Reikalinga stiprinti IRT, gyvybės mokslų, medicinos ir finansinių technologijų, pažangios gamybos kompetencijas²³.

1.4. Neišnaudojamos inovacijų kūrimo galimybės viešajame sektoriuje (*sprendžiama NPP 1 strateginio tikslo Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos programomis*)

Inovacijų paklausos skatinimas vykdant inovatyvius, žaliuosius viešuosius pirkimus ir ikiprekybinius pirkimus yra viena efektyviausių priemonių. Viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas Lietuvoje leidžia vykdyti ikiprekybinius pirkimus ir inovatyvius viešuosius pirkimus, tačiau numatytas tikslas, kad inovatyvių viešųjų pirkimų vertė siektų bent 2 proc. visų viešųjų pirkimų vertės, nepasiektas²⁴.

2. Finansinių išteklių trūkumas

2.1. Dideli patentavimo, ypač užsienyje, kaštai

²³ Šaltinis – NPP 1.4 uždavinio problemų priežastys (EIM)

²⁴ Šaltinis – NPP 1.4 uždavinio problemų priežastys (EIM)

Išlaidos Europos patentui nuo paraiškos padavimo iki patento išdavimo sudaro apie 6 100 Eur (5 875 eurai, jei paraiška paduodama elektroniniu būdu). Po patento išdavimo tolimesni mokesčiai priklauso nuo pasirinktų valstybių, kuriose patentas įsigalios: jei patento galiojimo siekiama 4 dažniausiai pasirenkamosiose valstybėse ir mokami patento galiojimo mokesčiai iki 20-tųjų metų, tai papildomai sudaro apie 48 100 Eur, pasirinkus 25 valstybes nares – 160 633 Eur²⁵. Paraiškos pagal Patentinės kooperacijos sutartį padavimo mokestis – 1 217 Eur; yra papildomų mokesčių, įskaitant tarptautinės paieškos ir tarptautinės preliminaros ekspertizės išlaidas (pvz., kai paiešką atlieka Europos patentų tarnyba (EPT) arba Višegrado patentų institutas (VPI) – 1 775 Eur., preliminaros ekspertizės mokestis EPT – 1 830 Eur, VPI – 900 Eur). Kiti mokesčiai priklauso nuo nacionaliniame/regioniniame lygyje pasirinktų nacionalinių ir (arba) regioninių tarnybų nustatytų mokesčių, patento galiojimo metų mokesčių mokėjimo²⁶.

2.2. Neefektyvus valstybės finansinės paramos priemonių panaudojimas

Paramą IN registravimui šiuo metu teikia Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (MITA) (Inopatentas)²⁷, Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA) (Dizainas LT)²⁸.

EIM duomenimis, MITA administruojama priemonė „Inopatentas“ nėra paklausi – paraiškose prašomas finansavimas sudaro vos 20 proc. visos numatytos lėšų sumos. Manytina, kad ši situacija susiklostė dėl to, kad šiuo metu Lietuvoje nėra daug įmonių, kuriančių tarptautiniu mastu patentuojamus išradimus. Lietuvoje veikia nepakankamai efektyvi inovacijų paramos ir konsultavimo paslaugų sistema.

Administracinis mechanizmas paramai gauti pareiškėjams yra gana sudėtingas, trūksta efektyvaus avansavimo mechanizmo. Šiuo metu Lietuvoje yra galimybė gauti inovacinį čekį²⁹, tačiau nėra galimybės gauti avansinę paramą siejant savo kūrybinę veiklą su jos rezultato apsauga per registracines sistemas. Verslas patiria didelius finansinius kaštus (kūrimo, registravimo, bylinėjimosi), ypač jei sukurto IN objekto apsaugos siekia ne tik Lietuvoje. Šiuo metu galiojanti IN kūrimo ir apsaugos skatinimo finansavimo priemonių sistema yra fragmentuota, skatinama daugiausiai per kompensavimo, o ne

²⁵ <https://www.epo.org/law-practice/unitary/unitary-patent/cost.html>

²⁶ <https://www.wipo.int/pct/en/fees/>

²⁷ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/intelektine-nuosavybe-inopatentas>

²⁸ <http://lvpa.lt/lt/paraiskos/priemones-dizainas-lt-kvietimas-nr.-1-272>

²⁹ <https://mita.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-priemones/inovaciniai-cekiai>

avansavimo mechanizmą. IN kūrimo avansavimo priemonių sukūrimas ir taikymas skatintų IN kūrimą, nes verslas nebijotų rizikuoti kurti naujas technologijas³⁰.

Nėra kompleksinių MTEP veiklų riziką mažinančių priemonių, apjungiančių į visumą subsidijas, paskolas, mokestines lengvatas ir t.t.³¹

2.3. Naujų technologijų pritaikymas pramoninės nuosavybės registrų administravimui

Teisės į pramoninės nuosavybės objektus atsiranda juos įregistravus. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos³² 12 str. numato, kad kiekviena valstybė įsipareigoja įsteigti „specialią pramoninės nuosavybės reikalų tarnybą ir centrinę saugyklą, kurioje visuomenė galėtų susipažinti su išradimų patentais, pramoniniu dizainu, naudingaisiais modeliais ir prekių ženklais.“ Lietuvoje tokia tarnyba yra Valstybinis patentų biuras, kuris tvarko 4 valstybės registrus – Patentų, Prekių ženklų, Dizaino ir Puslaidininkinių gaminių topografijų. Šių registrų valdytoja – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Pramoninės nuosavybės apsaugos registrai yra tiesiogiai susiję su tarptautinėmis ir regioninėmis pramoninės nuosavybės duomenų bazėmis³³, Lietuva nuolatos perduota ir keičiasi registrų duomenimis su kitomis pasaulio tarnybomis, kad Lietuvos duomenys būtų integruoti į pasaulines duomenų bazes ir suinteresuoti asmenys galėtų atlikti nemokamas paieškas. Naujų technologijų atsiradimas (dirbtinis intelektas, blockchain), pritaikymas prie IN sistemos dalyvių poreikių įpareigoja nuolat tobulinti pramoninės nuosavybės registrų administravimą, elektroninių paslaugų prieinamumą ir tvarumą. Atsižvelgiant į Lietuvos pramoninės nuosavybės registrų integruotumą į ES ir tarptautines sistemas, šiuo metu registrų administravimo sistemų tobulinimas yra tiesiogiai priklausomas nuo ES ir tarptautinių organizacijų finansavimo.

3. Nepakankama nacionalinių patentų paraiškų turinio kokybė

3.1. Nedidelis patentuojamų išradimų komercinis potencialas:

³⁰ Austrijos avansavimo mechanizmo pavyzdys: <https://www.patentamt.at/en/patentvoucher/>

³¹ Šaltinis – NPP 1.4 uždavinio problemų priežastys (EIM)

³² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D1F07BC2B9E>

³³ Pvz. [TMview](#), [Designview](#), [Espacenet](#), [Patentscope](#)

3.1.1. Išradimai dažnai kuriami kitu (pvz. mokslinės veiklos vertinimo) nei komercinimo tikslu;

Į finansuojamus mokslo projektus, mokslinės veiklos vertinimą dažnai kaip vertinimo rodiklis yra įtraukiamas patentų paraiškų skaičius. Taip pat pastebimas marketinginių patentų (patentai, kurių paskirtis yra ne apsaugoti patentabilumo reikalavimus atitinkantį sukurtą išradimą, bet pasinaudoti patento pateikimu kaip prestižo didinimo įrankiu) dominavimas³⁴.

3.1.2. Dėl planavimo, strategijos, kompetencijos stokos nekomercializuojami išradimai

Žemą patentuotų išradimų komercinimo lygį parodo trumpa nacionalinių patentų galiojimo trukmė (maksimalus apsaugos terminas nuo paraiškos padavimo datos siekia 20 metų), nedidelis kasmet registruojamų nacionalinių patentų licencijų bei teisių perdavimo sutarčių skaičius. Vidutinė nacionalinių patentų galiojimo trukmė yra tik apie 5 metai. Nuo 2010-01-01 iki 2020-01-01 registruotos tik 24 nacionalinių patentų licencinės sutartys (2019 m. - 2, 2018 m. - 2, 2017 m. - 3, 2016 m. - 4, 2015 m. - 1, 2014 m. - 1, 2013 m. - 7, 2012 m. - 1, 2011 m. - 2, 2010 m. - 1) ir tik 115 nacionalinių patentų teisių perdavimų (2019 m. - 17, 2018 m. - 15, 2017 m. - 11, 2016 m. - 11, 2015 m. - 6, 2014 m. - 9, 2013 m. - 17, 2012 m. - 13, 2011 m. - 7, 2010 m. - 9).

3.2. Pareikštinė nacionalinė patentų išdavimo sistema

VPB išradimo patentavimo procedūros metu netikrina išradimo naujumo, išradimo lygio ir pramoninio pritaikomumo. Šiuo atveju pareiškėjas, paduodamas patento paraišką, deklaruoja, kad jo išradimas yra patentabilus (naujas ir išradimo lygio), ir yra laikoma, kad išradimas atitinka jam keliamus patentabilumo kriterijus tol, kol neįrodyta priešingai. Todėl prieš paduodami paraišką, norėdami įsitikinti, kad išradimas atitinka minėtus patentabilumo kriterijus, išradėjai ir (ar) teisių į išradimą perėmėjai turi patys atlikti naujumo paiešką ir esminę išradimo ekspertizę. Išsamiai ekspertizei atlikti reikia labai specifinių techninių ir patentų teisės žinių, didelių laiko ir finansinių sąnaudų, todėl privačių subjektų savarankiškai atliekamas vertinimas paprastai atliekamas gana paviršutiniškai. Tokiems išradimams išduoti patentai paprastai yra silpni, t. y. nesuteikiantys pareiškėjams stiprios apsaugos, aiškumo ir užtikrintumo. Tad visuomenėje egzistuoja nuomonė, kad pareikštinė sistema neskatina naujų technologijų kūrimo, vystymo ir komercinimo: potencialūs

³⁴ Taikomasis mokslinio tyrimo darbas "Pramoninės nuosavybės sistemos tobulinimas Lietuvoje. Problemos ir jų sprendimo būdai" <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/inovaciju-veiklos-sritis/analizes-tyrimai-ir-studijos>

pareiškėjai nėra linkę investuoti į silpną išradimų apsaugą, o verslininkai atsisako investuoti į abejotinos vertės monopolio negarantuojančias technologijas³⁵.

3.2.1. Ekonomiškai nepagrįsta išlaikyti esminės ekspertizės sistemą;

Kokybiškai esminei ekspertizei atlikti reikia įvairių siaurų technikos sričių ekspertų. Nacionalinių patentų paraiškų kasmet pateikiama tik apie 100. Tokiu būdu kokybiškai esminei ekspertizei atlikti būtinų ekspertų VPB skaičius būtų neproporcingai didelis palyginus su kasmet gaunamų nacionalinių paraiškų ir jų pridėtinės vertės skaičiumi. Esminės ekspertizės sistema sąlygotų ir už paraiškos padavimą ir patento išdavimą nustatytų mokesčių išaugimą (patento išdavimo procedūroje prisidėtų papildomi daug laiko sąnaudų ir žmogiškųjų išteklių reikalaujantys esminės ekspertizės ir išradimo naujumo (technikos lygio) paieškos žingsniai).

3.2.2. Nepakankamas naudojimasis Europos patentų tarnybos (EPT) paieškų sistema.

2014-2020 m. gauti tik 22 prašymai atlikti paiešką EPT (pagal iki 2020-12-31 galiojantį Darbo susitarimą tarp EPO ir VPB dėl bendradarbiavimo atliekant paieškas, per metus numatyta atlikti iki 100 kompensuojamų paieškų (kai pareiškėjai yra fiziniai asmenys, labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, mokslo ir studijų institucijos bei pelno nesiekiančios organizacijos), nuo 2021-01-01 - 400). Paieškos mokesčio dydis, kurį nustatė EPO Administracinė taryba, yra 2476 Eur (iki 2020-12-31). Pritaikius 75 proc. (iki 2020-12-31) paieškos mokesčių nuolaidą, paslauga kainuoja 619 Eur. Paieška gali būti atliekama išradimui, dėl kurio jau yra paduota nacionalinė patento paraiška VPB. Pareiškėjas turi sumokėti VPB paieškos mokestį. VPB pareiškėjui gražina 75 proc. sumokėto paieškos mokesčio, kai EPT šią sumą kompensuoja VPB. Laikotarpis nuo viso paieškos mokesčio sumokėjimo iki šios sumos kompensavimo VPB paprastai sudaro net apie 11 mėn. (nėra sukurto avansavimo mechanizmo – šiuo metu galimas tik išlaidų kompensavimas, o tai neskatina potencialių pareiškėjų, nes šių procedūrų metu ilgam laikotarpiui “užšaldoma” sąlyginai didelė pinigų suma).

Patento paraiškos vertimas į anglų kalbą reikalauja specifinių techninių ir patentų teisės žinių, nes kiekvienoje kalboje egzistuoja tam tikros patentų terminologijos taisyklės. Todėl kokybišką vertimą (ypač išradimo apibrėžties, nes būtent ši dalis nustato patentui suteikiamos teisinės apsaugos apimtį) atlikti gali tik ribotas skaičius specialistų ir vertimo paslaugų kainos yra didesnės nei įprastų tekstų.

³⁵ Taikomasis mokslinio tyrimo darbas „Pramoninės nuosavybės sistemos tobulinimas Lietuvoje. Problemos ir jų sprendimo būdai“ <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/inovaciju-veiklos-sritis/analizes-tyrimai-ir-studijos>

2 problema: Neefektyvus intelektinės nuosavybės teisių gynimas**Spręstinios problemos priežastys (prioriteto tvarka):****1. Tolerancija intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams visuomenėje**

Europos Sąjungos Tarybos išvadose „Pramonės politikos strategija“ pažymimas didelis pažeidimų, padaromų pasinaudojant informacinėmis ir ryšio technologijomis, ir IN pasisavinimo pavojus bei akcentuojama reagavimo į šias grėsmes svarba³⁶.

Europos Sąjungos Tarybos išvadose dėl IN teisių gynimo nurodoma, kad teisingas ir efektyvus teisminis IN teisių gynimas yra esminė investicijų į inovacijas ir augimą sąlyga, kad klastojimo ir piratavimo problemos ES didėja, ir valstybės narės kviečiamos analizuoti ir spręsti šios srities problemas³⁷.

Suklastotų ir piratinių prekių importas į Europos Sąjungą sudaro apie 121 mlrd. Eur, ir sudaro beveik 6,8 proc. viso ES importo³⁸. 2018 m. Lietuvos muitinėje nustatyti 287 atvejai, kai prekės buvo sulaikytos dėl IN teisių pažeidimų³⁹.

Per metus dėl to prarandama 56 mlrd. Eur tiesioginių pardavimų pajamų ir 468 tūkst. darbo vietų⁴⁰. ESINT studijos duomenimis dėl klastojimo Lietuvoje padaroma 76 mln. nuostolių vien 4 sektoriuose (vaistai, kosmetika, žaislai ir spiritiniai gėrimai)⁴¹.

³⁶ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/03/12/eu-industrial-policy-strategy-council-adopts-conclusions/>

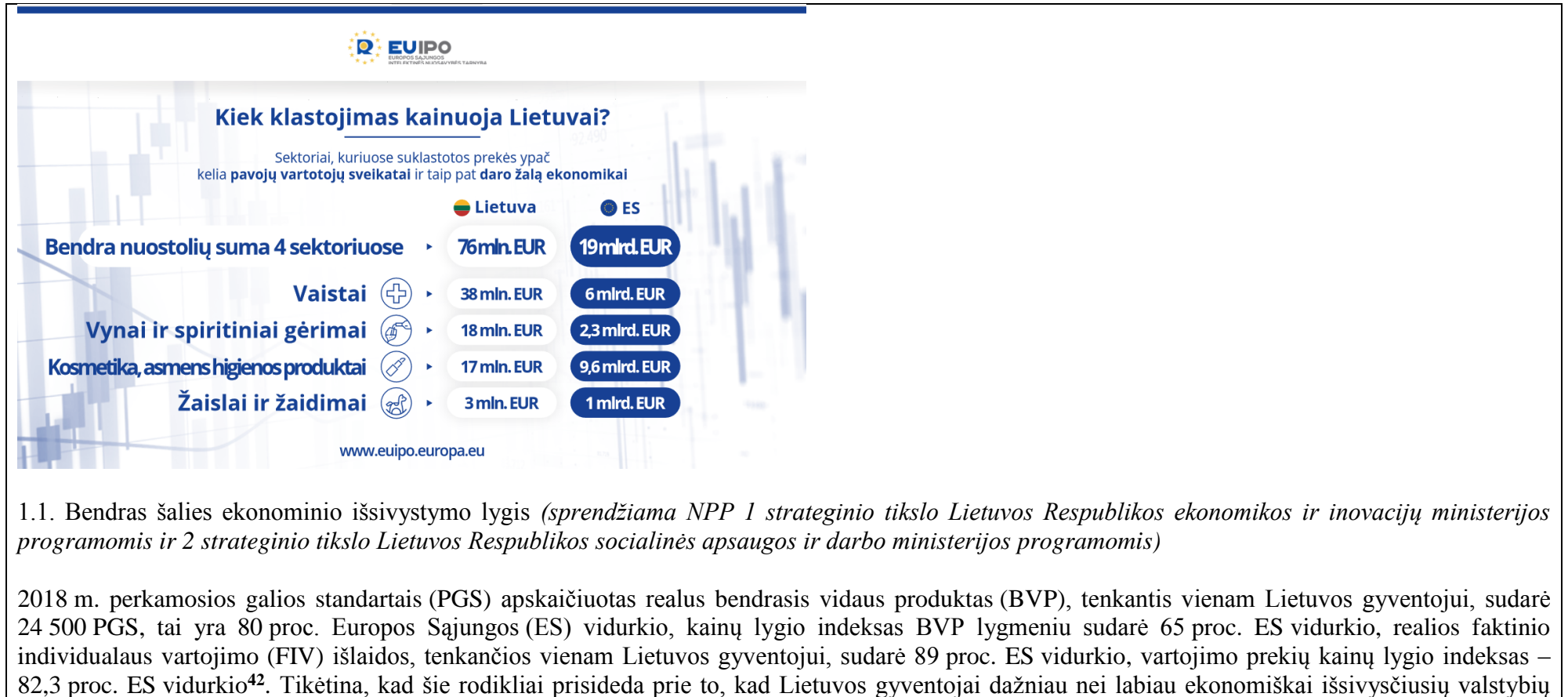
³⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6681-2018-INIT/en/pdf>

³⁸ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/trends_in_trade_in_counterfeit_and_pirated_goods/trends_in_trade_in_counterfeit_and_pirated_goods_en.pdf

³⁹ https://www.lrmuitine.lt/mport/failai/leidiniai/failai/2018_Muitines_ataskaita.pdf

⁴⁰ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2020_Status_Report_on_IPR_infringement/2020_Status_Report_on_IPR_infringement_en.pdf

⁴¹ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2020_Status_Report_on_IPR_infringement/Infographics_Lithuania.pdf

⁴² <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7017642>

gyventojai renkasi suklastotas prekes, naudojami neteisėta prieiga prie kūrinių, ypač skaitmeninėje erdvėje, taip siekdami išvengti papildomų išlaidų įsigyjant prekes ar paslaugas, kurios didžiąja dalimi yra saugomos IN teisėmis.

1.2. Nepakankamas visuomenės sąmoningumo lygis

ESINT atliktos studijos 2020 m. duomenimis Lietuvoje piratavimo lygis yra vienas aukščiausių ES – vidutiniškai interneto vartotojas Lietuvoje prie nelegalaus turinio prisijungia beveik 26 kartus per mėnesį (ES vidurkis – 9,7 karto)⁴³.

2019 m. ESINT atliktoje studijoje⁴⁴ 25 proc. ES jaunimo naudoja nelegalią prieigą prie skaitmeninio turinio, Lietuvoje – net 45 proc.⁴⁵ Padirbtas prekes sąmoningai rinkosi 13 proc. ES jaunimo, iš Lietuvos – 23 proc.

1.2.1. Nepakankamas IN apsaugos reikšmės ir svarbos valstybės ekonomikai prioretizavimas, ypač IN teisių gynimo atžvilgiu;

Nepakankamas valstybės dėmesys IN teisių gynimui buvo ne kartą konstatuotas atliktuose tyrimuose. Atlikus IN apsaugos srities analizę jau ne kartą konstatuota, kad Lietuvoje trūksta efektyvaus šio klausimo tarpinstitucinio koordinavimo; paskutinį kartą ši problema aiškiai išdėstyta PINO ekspertų rekomendacijose⁴⁶, kuriose pateikta rekomendacija “pagerinti koordinavimą ir sumažinti atsakomybių fragmentaciją” ir apsvastyti šios rekomendacijos įgyvendinimo variantus, įskaitant vienos institucijos, atsakingos už visus IN klausimus, sukūrimą. Kaip nurodyta šiame dokumente, tokią problemą identifikuoja ir sistemos naudotojai, kurių teigimu, sistema nėra efektyvi ir dėl politinės valios, ir dėl administracinių išteklių trūkumo, o nustatyti atsakingas institucijas yra labai sudėtinga.

IN administravimo ir gynimo problemos buvo identifikuotos ir Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO)⁴⁷, ir buvo pasiūlyta skatinti IN teises kaip sudėtinę ekonominės politikos dalį, stiprinti IN teisių gynimą užtikrinančių institucijų galimybes ir efektyvumą, IN apsaugos politikos

⁴³ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2020_Status_Report_on_IPR_infringement/2020_Status_Report_on_IPR_infringement_en.pdf

⁴⁴ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IP_youth_scoreboard_study/executiveSummary/executive_summary_en.pdf

⁴⁵ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IP_youth_scoreboard_study_2019/Infographics/infographics_lt_en.pdf

⁴⁶ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>

⁴⁷ OECD Market Openness Review of Lithuania [TAD/TC/ACS(2015)4]

formavimo ir įgyvendinimo struktūrose sukurti horizontalų, bendrą administravimą. EBPO siūlė šias teises pabrėžti kaip ekonomines politikos sudėtinę dalį ir teikti jų gynimui didesnę prioritetą, sumažinti nebaudžiamumą, parengti valstybės pareigūnus, skatinti visuomenės švietimą, parengti tarpinstitucinę kovos su klastojimu ir piratavimu strategiją bei įsteigti kovos su piratavimu centrą. PINO siūlė specializuoti pareigūnus ir teismus nagrinėti IN pažeidimus.

1.2.2. Nebaudžiamumo įspūdis;

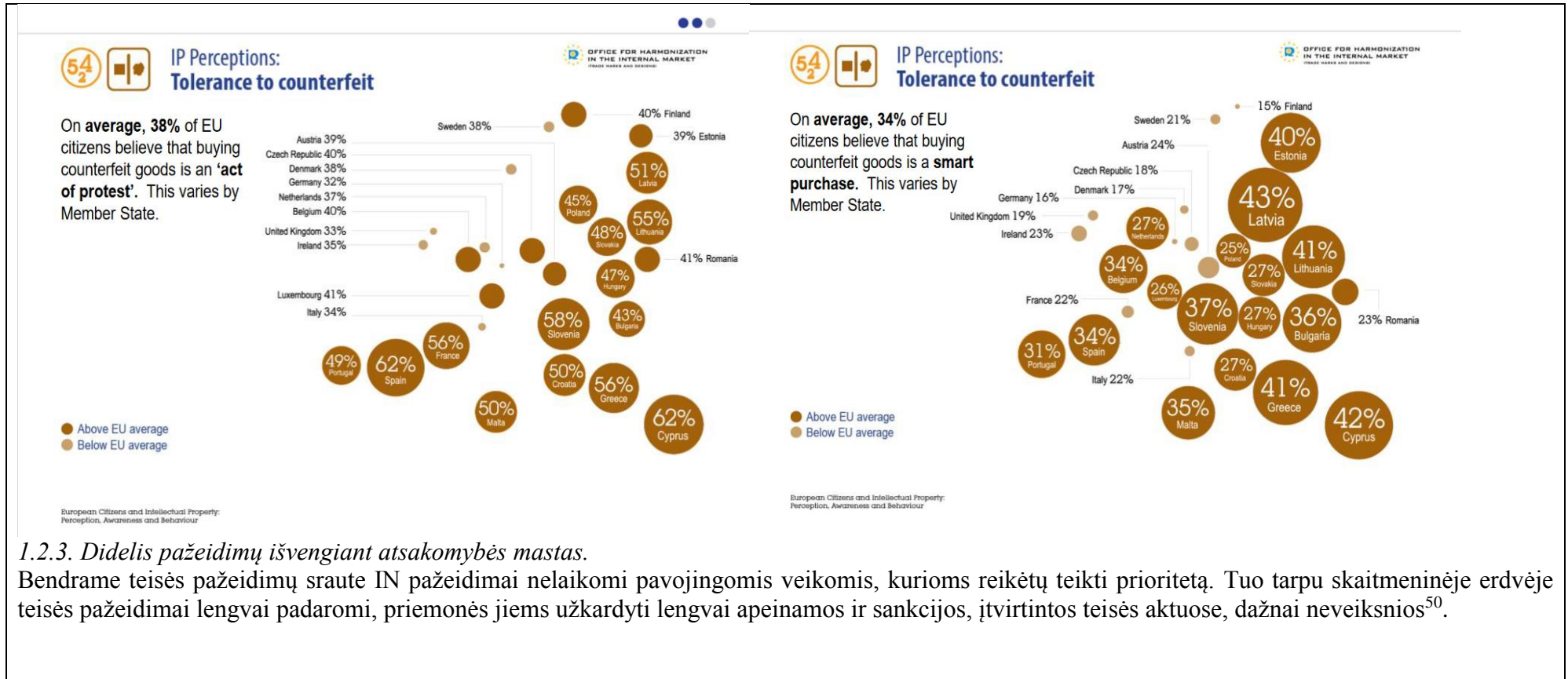
Per 2019 m. Lietuvoje pradėti 7 ikiteisminiai tyrimai dėl nusikaltimų intelektinei ir pramoninei nuosavybei (BK 191-195 str.) ir 20 ikiteisminių tyrimų dėl svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimo (BK 204 str.)⁴⁸.

Rengiant PINO rekomendacijas dėl IN strategijos buvo atkreiptas dėmesys į nedidelį bylų dėl IN teisių pažeidimų skaičių Lietuvoje. 2016 m. teismuose buvo nagrinėjamos 39 baudžiamosios bylos, kai tuo tarpu Lietuvoje pagal ESINT atliktą studiją⁴⁹ iki 55 proc. lietuvių tikslingai pirktų padirbtas prekes dėl vieno ar kitų priežasčių.

---

⁴⁸ <https://www.ird.lt/lt/paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminių-tyrimu-statistika-1?year=2019&period=1-12&group=163>

⁴⁹ https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPPerceptionStudy/infographics/IP_perception_infographics_en.pdf

1.2.3. Didelis pažeidimų išvengiant atsakomybės mastas.

Bendrame teisės pažeidimų sraute IN pažeidimai nelaikomi pavojingomis veikomis, kurioms reikėtų teikti prioritetą. Tuo tarpu skaitmeninėje erdvėje teisės pažeidimai lengvai padaromi, priemonės jiems užkardyti lengvai apeinamos ir sankcijos, įtvirtintos teisės aktuose, dažnai neveiksios⁵⁰.

⁵⁰ <https://inac.lt/lt/2020/05/04/dar-vieni-tyrimai-atskleide-danijos-dns-blokavimo-neepektyvuma-pasaulyje-bliuksta-tinklalapiu-blokavimo-dns-budu-mitas/>
<https://inac.lt/lt/2020/05/02/svetainiu-blokavimas-filmu-salinimas-ar-serveriu-poemiai-svetainiu-blokavimas-piratu-nesustabde/>

1.3. Ribotas legalaus turinio prieinamumas

Pavyzdžiui, autorių teisių srityje tarptautinės didžiosios platformos (Netflix) nesirenka investuoti Lietuvos rinkoje (nepateikia naujausio turinio) dėl didelio piratavimo masto. Oficialiai Lietuva yra identifikavusi ir Europos Komisijos agentūrai EUIPO (EISINT) notifikavusi dvi nacionalines platformas, kuriose galima naudoti legaliai IN teisėmis saugomis kūrinius: pakartot.lt ir kinofondas.lt⁵¹. Kai kurie kultūros sklaidos subjektai (kino teatrai, televizijos bendrovės ir kiti) turi sukūrę prieigas prie jų turinio, tačiau tai neužtikrina sveikos rinkos konkurencijos. Egzistuoja ir legalių, ir nelegalių šaltinių identifikavimo tarp vartotojų problema, apie kurią kalbama ESINT atliktame tyrime⁵².

2. Sudėtingas ir brangus teisių gynimas, ypač užsienyje

2.1. Žinių apie teisių gynimo sistemas (būdus) trūkumas ir valstybės pagalbos poreikis

Neišnaudojamai esami alternatyvaus ginčų sprendimo mechanizmai. Pavyzdžiui, prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos veikianti Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių komisija (toliau - Komisija) yra nepriklausoma visuomeninė institucija, numatyta Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme (ATGTĮ), kurios paskirtis yra Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos teikimu pagal kompetenciją nagrinėti kolektyvinio administravimo valstybinės priežiūros klausimus, teikti ikiteisminio ginčų sprendimo ir tarpininkavimo derybose kolektyvinio administravimo paslaugas. 2017-2019 m. Komisija rinkosi į 11 posėdžių, tačiau nė vieną kartą į ją nesikreipta tarpininkavimo derybose ar ikiteisminio ginčų sprendimo klausimais⁵³. Suinteresuotiems asmenims trūksta struktūrizuotos, nuoseklios, nefragmentuotos informacijos apie teisių apsaugos ir gynimo galimybes užsienyje, ypač Azijos ir Rytų rinkose. Nepakankamai išnaudojamos ES institucijų konsultacinės priemonės, pvz. China IPR SME helpdesk⁵⁴.

⁵¹ https://agorateka.eu/ea/lt/search?field_country%5B0%5D=LT

⁵² <https://euiipo.europa.eu/tunnel->

web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IP_youth_scoreboard_study_2019/IP_youth_scoreboard_study_2019_en.pdf

⁵³ Komisijos nuostatai: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/25712e10e7b511e68503b67e3b82e8bd>

⁵⁴ <https://www.china-iprhelpdesk.eu/>

2.2. Finansų trūkumas, dideli kaštai

Dideli teisinių ginčų dėl IN kaštai sumažina IN kūrėjų pasitikėjimą registracine IN apsaugos sistema, nes teisių gynimas ir prevencija prieš pažeidimus brangiai kainuoja, kadangi sudėtinga įrodyti teisių pažeidimą, jį užkardyti, vykdyti monitoringą ir pan.

Lietuvai sprendžiant Susitarimo dėl vieningo patentų teismų ratifikavimo Lietuvos Respublikos Vyriausybės užsakymu 2012 m. buvo atlikta studija⁵⁵, kurioje nurodoma, kad vidutiniškai ES valstybėje ginčai dėl patentų kainuoja nuo 50 000 eurų.

Ginčų kaštams sumažinti užsienyje yra taikomas IN ginčų draudimas⁵⁶, kuris Lietuvoje nėra intensyviai naudojamas.

3. Nepakankamas teisių gynimo pareigūnų dėmesys intelektinės nuosavybės pažeidimams

3.1. Sudėtingas teisių pažeidimų ir nusikaltimų IN, ypač elektroninėje erdvėje, pobūdis

Skaitmeninės erdvės plėtra ir naujos technologijos kelia naujus iššūkius teisiniam reguliavimui ir teisių gynimui.

Pažeidimai vis dažniau vykdomi internete, ir iššūkių kelia tai, kad atitinkami serveriai ir domenai dažnai yra užsienio jurisdikcijose⁵⁷.

Pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (ATGTĮ) 78 straipsnio 2 dalį autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai, jų įgalioti asmenys ar kolektyvinio administravimo organizacijos turi teisę kreiptis į Lietuvos radijo ir televizijos komisiją (LRTK) dėl jų teisių į kūrinius ar gretutinių teisių objektus apsaugojimo internete. Stiprintina valstybės pagalba užkertant kelią autorių teisių pažeidimas internete pasinaudojant šia galimybe⁵⁸.

⁵⁵ http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_vieningo_patentu_teismo_steigimas_teisiniai_aspektai.pdf

⁵⁶ OECD studija dėl patentų ginčų draudimo <https://www.oecd.org/site/stipatents/programme/ipsdm-2018-3-2-ganglmair-helmers-love.pdf>

ESINT studija dėl IN ginčų draudimo

<https://euiipo.europa.eu/tunnel->

web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IP_Litigation_Insurance_Landscape_EN/Report_IP_Litigation_Insurance_Landscape_EN.pdf

UK pavyzdys: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-insurance>

⁵⁷ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>

⁵⁸ <https://www.rtk.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teisiu-apsauga-internete>

3.2. Nepakankama ikiteisminio tyrimo pareigūnų specializacija ir ekspertų trūkumas, negausi praktika

PINO ekspertų pateiktose išvadose ir rekomendacijose⁵⁹ nurodoma, kad, atsižvelgiant į IN pažeidimų tyrimų specifiką, trūksta specializuotų tyrėjų ir patirties tiriant šio pobūdžio nusikaltimus. Tam įtakos turi ir negausi bylų, iškeltų už IN, pažeidimus praktika - 2019 m. Lietuvoje pradėti 7 ikiteisminiai tyrimai dėl nusikaltimų intelektinei ir pramonei nuosavybei (BK 191-195 str.) ir 20 ikiteisminių tyrimų dėl svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimo (BK 204 str.)⁶⁰.

Nusikaltimus intelektinei ir pramonei nuosavybei pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 191-195 str. nagrinėja policijos nusikaltimų nuosavybei skyriai apskrityse, tačiau jų pareigūnai dirba ne tik su nusikaltimais intelektinei nuosavybei, trūksta žmogiškųjų ir finansinių išteklių IN pažeidimų byloms tirti. Taip pat nėra pareigūnų, kurie specializuotųsi tik piratavimo internete bylas. Prokurorai, ikiteisminio tyrimo pareigūnai, taip pat ir muitinės pareigūnai nesispecializuodami negali išmanyti sudėtingų IN pažeidimų tyrimų niuansų, efektyviai tobulinti savo kvalifikacijos šioje srityje⁶¹. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu 2015 m. atliktos Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrimo ataskaitos⁶² duomenimis valstybinės ekspertizės įstaigos atlieka tik tam tikras ekspertizes (pvz. Lietuvos teismo ekspertizės centras atlieka autorių teisių objektų laikmenos ekspertizes⁶³, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras⁶⁴ – informacinių technologijų) ir tai trunka ilgai. Todėl Lietuvoje tokias išvadas paprastai teikia visuomeninių teisių turėtojus vienijančių asociacijų specialistai – taigi iš esmės teisių turėtojai dažnai yra priversti stoti į tokio pobūdžio organizacijas, kad galėtų ginti savo teises administracine ar baudžiamąja tvarka Lietuvoje.

⁵⁹ Žr. PINO ekspertų ataskaitą angl. *Recommendations on issues that may be considered in developing an intellectual property strategy for Lithuania*. Ataskaita paskelbta adresu: <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>.

⁶⁰ <https://www.ird.lt/lt/paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminiu-tyrimu-statistika-1?year=2019&period=1-12&group=163>

⁶¹ <https://vpb.lrv.lt/uploads/vpb/documents/files/Final%20Report.pdf>

⁶² [https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Ataskaita_Kult%C5%ABros%20ministerija_20151022_redaguota%20\(2\).pdf](https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Ataskaita_Kult%C5%ABros%20ministerija_20151022_redaguota%20(2).pdf)

⁶³ <http://www.ltec.lt/ekspertiziu-rusys>

⁶⁴ <https://ktc.policija.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/tyrimai-ir-ekspertizes/ktc-atliekamu-tyrimu-ir-ekspertiziu-sarasas>